

ΕΘΕΜ

Επιτροπή Πρωτοβουλίας για τα Υδατικά Θεσσαλίας και τα έργα Άνω Αχελώου

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Σχετικά με το ΥΔΑΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τα νερά για την Θεσσαλία αποτελούσαν ανέκαθεν το καθοριστικό στοιχείο αφενός για τους δύο βασικούς πυλώνες των αναπτυξιακών της προοπτικών, δηλαδή την ΕΝΕΡΓΕΙΑ και την ΓΕΩΡΓΙΑ, αφετέρου για την ασφάλεια και την ισορροπία των οικοσυστημάτων της.

Παρόλες όμως τις μεγάλες οικονομικές, τεχνολογικές αλλά και κοινωνικές αλλαγές που υπήρξαν στην χώρα μας, το πρόβλημα των ΥΔΑΤΩΝ στη Θεσσαλία όχι μόνο έχει παραμείνει άλυτο αλλά διαρκώς επιδεινώνεται. Μετά από αρκετά χρόνια καθυστερήσεων (με αντίστοιχες ποινές και πιέσεις από την ΕΕ) εφαρμόζεται πλέον η Οδηγία 60/2000 της ΕΕ και η χώρα απόκτησε για πρώτη φορά Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων (2014, αναθεώρηση 2017).

Για την Θεσσαλία όμως, παρά τις θριαμβολογίες και τις υποσχέσεις για «μέτρα» και «έργα», στην πραγματικότητα τίποτα δεν έχει αλλάξει επί της ουσίας. Η ανορθολογική και καταστροφική για το περιβάλλον διαχείριση των υδάτινων πόρων συνεχίζεται και τα υδατικά ελλείματα συνεχώς διευρύνονται. Το Πρώτο Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας που εγκρίθηκε (2014) περιλάμβανε μία ορθολογική προσέγγιση των θεμάτων της Θεσσαλίας. Στην αναθεώρησή του όμως (2017) που ισχύει σήμερα, η προσέγγιση είναι ουτοπική για σοβαρά θέματα όπως η μεταφορά νερού από τον Αχελώο. Σήμερα εγείρονται δύο μείζονα θέματα σχετικά α) η αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας και β) η εφαρμογή στην πράξη των επεξεργασιών και δεσμεύσεων των Σχεδίων Διαχείρισης από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Είναι πλέον καιρός να τεθεί ένα τέλος στην, συχνά συνειδητή, αδράνεια και απραξία που γνωρίσαμε τα τελευταία χρόνια και να οδηγηθούμε σε έναν νέο δρόμο προγραμματισμού και ανασυγκρότησης με έργα, μέτρα και δράσεις προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις :

- 1.** Ολοκλήρωση των ημιτελών εγκαταλειμμένων έργων στον Άνω Αχελώο, δηλαδή το φράγμα Συκιάς και την συνδετήρια με αυτό σήραγγα

μεταφοράς νερού προς την Θεσσαλία (στην Δρακότρυπα Μουζακίου), δύο έργα που ανήκουν στο Υπουργείο Υποδομών, στα οποία επενδύθηκαν πάνω από 500 εκατ. ευρώ και ήδη βρίσκονται σε σοβαρό κίνδυνο κατάρρευσης. Η συγκέντρωση σημαντικού όγκου υδάτων στον Ταμιευτήρα Συκιάς είναι θεμελιώδους σημασίας για την Θεσσαλία, παρέχοντας την δυνατότητα αξιοποίησης τους για πολλαπλούς σκοπούς. Ειδικότερα :

α. Ο Ταμιευτήρας Συκιάς προσφέρει αντικειμενικά ένα υδατικό απόθεμα ασφαλείας για αντιμετώπιση ακραίων καταστάσεων (λειψυδρία, ξηρασία, φαινόμενα που θα εμφανίζονται όλο και συχνότερα λόγω της κλιματικής αλλαγής), κάτι που ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής οδηγίας.

β. Εξίσου μεγάλης οικολογικής σημασίας είναι η δυνατότητα που δημιουργείται ώστε τα ύδατα του Ταμιευτήρα Συκιάς, μέσω της σήραγγας, να μεταφέρονται σε διάφορες περιοχές με προβληματικούς – εξαντλημένους υπόγειους υδροφορείς, όπου σταδιακά θα επιτύχουν να καλύψουν ένα μέρος από το τεράστιο έλλειμμα των 3 δισεκατομμυρίων κ.μ. νερού που δημιουργήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες από τις «ληστρικές» υπεραντλήσεις, όπως άλλωστε απαιτείται από το εγκεκριμένο Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων.

Το θέμα αυτό αποτελεί αναμφίβολα το ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της Θεσσαλίας, ενώ ταυτόχρονα ο «μονόδρομος» των υπεραντλήσεων οδηγεί σε δραματική εκτίναξη του κόστους παραγωγής στη Γεωργία, εξαντλώντας τους (μικρούς και μεσαίους κυρίως) αγρότες (δες επόμενα)

γ. Αυτονόητη επιλογή αποτελεί η υδροηλεκτρική αξιοποίηση των υδάτων του Ταμιευτήρα Συκιάς. Ειδικά στο έργο αυτό υπάρχουν όλες οι απαραίτητες προϋποθέσεις για «διπλή» παραγωγή ενέργειας, αφενός προς τον ρου του Αχελώου αφετέρου προς την λεκάνη Πηνειού (περιοχή Μουζακίου, σύστημα άντλησης – ταμίευσης), κάτι που εξασφαλίζει την «αποθήκευση» ηλεκτρικής ενέργειας με απόλυτα οικολογικό τρόπο. Επίσης η ΥΗ ενέργεια, εκτός από τα γνωστά περιβαλλοντικά οφέλη των ΑΠΕ (εκπομπές ρύπων κ.λ.π.), προσφέρει την δυνατότητα για μείωση του ενεργειακού κόστους, την υποκατάσταση των δαπανηρών εισαγωγών ηλεκτρικού ρεύματος σε ώρες αιχμής, αλλά και την μείωση

της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας, η οποία σήμερα έχει εκτιναχθεί κατά περίπου 20 μονάδες πάνω από τον μέσο όρο των άλλων ευρωπαϊκών χωρών (75% - 55% αντίστοιχα). Συνοπτικά η χρησιμοποίηση των υδάτων του ταμιευτήρα της Συκιάς για τους άλλους πλην Γεωργίας σκοπούς (ασφάλεια από ακραία φαινόμενα, σταδιακή κάλυψη ελλειμμάτων, περιβαλλοντική αποκατάσταση, παραγωγή ενέργειας, Γεωργία) κρίνεται ως επείγουσα και απολύτως επιβεβλημένη.

δ. Η αξιοποίηση μέσω μεταφοράς μέρους των υδάτων του Ταμιευτήρα Συκιάς για την κάλυψη αναγκών άρδευσης στον θεσσαλικό κάμπο (σε συνδυασμό με το υδατικό δυναμικό των ταμιευτήρων εντός της λεκάνης Πηνειού – δεξ επόμενα), κρίνεται επίσης ως ιδιαίτερα σημαντική. Ως γνωστόν, ο τομέας ο τομέας της Γεωργίας απορροφά πάνω από το 95% της συνολικής κατανάλωσης (για όλες τις χρήσεις) νερού στην περιοχή της Θεσσαλίας. Ταυτόχρονα με την πάροδο δεκαετιών στασιμότητας και πολιτικής ατολμίας όσον αφορά στην βιώσιμη κάλυψη των αναγκών άρδευσης, οι καλλιεργητές οδηγήθηκαν στην άναρχη και καταστροφική υπερεκμετάλλευση των επιφανειακών και (κυρίως) των μόνιμων υπόγειων αποθεμάτων νερού, με ανυπολόγιστες καταστροφές, υποθηκεύοντας κυριολεκτικά το μέλλον της περιοχής. Επίσης ένα μεγάλο ποσοστό του ακαθάριστου προϊόντος της περιοχής προέρχεται από τη Γεωργία και είναι συνδεδεμένο μαζί της. Η έλλειψη υδατικών πόρων και η συνεχής υποβάθμιση της στάθμης των υπόγειων υδροφορέων προκαλεί συνεχή αύξηση του κόστους άρδευσης. Σήμερα οι περισσότερες περιοχές της Ανατολικής Θεσσαλίας έχουν τεράστιο κόστος άρδευσης που υπερβαίνει τα 60 €/στρέμμα και πλησιάζει το 50% του κόστους παραγωγής πολλών εκτατικών καλλιεργειών. Αυτό οδηγεί σε υποκατάσταση αρδευόμενων καλλιεργειών με ξηρικές (με υποπολλαπλάσιο κύκλο εργασιών) ή και σε εγκατάλειψη της καλλιέργειας. Είναι γνωστό ότι η Θεσσαλία έχει μέσο κύκλο εργασιών 300 €/στρέμμα που με την έλλειψη αρδευτικού νερού σε αποδεκτό κόστος, μάλλον θα μειωθεί αντί να αυξηθεί και θα αφήσεται όλο και περισσότερο από τα 1200 €/στρέμμα του Ισραήλ και τα 1800 €/στρέμμα της Ολλανδίας. Όλα τα παραπάνω απαιτούν τη δημιουργία εκτεταμένων και σύγχρονων αρδευτικών δικτύων (για την κατασκευή των οποίων θα απαιτηθεί χρόνος και σημαντικοί οικονομικοί πόροι). Εάν ολοκληρωθούν Συκιά και σήραγγα

και λειτουργήσουν αρχικά για τους σκοπούς που προαναφέραμε, οι επόμενες γενιές θα διαθέτουν ένα πλήρες σύστημα κατάλληλων υποδομών πολλαπλού σκοπού, συμπεριλαμβανομένου του σκοπού της άρδευσης στο θεσσαλικό κάμπο, κάτι που είναι βέβαιο ότι θα αύξανε το ακαθάριστο εισόδημα του πρωτογενούς τομέα κατά δισεκατομμύρια ευρώ, συμβάλλοντας στην ανάκαμψη της οικονομίας της χώρας.

2. Απολύτως αναγκαία θεωρείται η μείωση της κατανάλωσης νερού στις αρδεύσεις με κατάλληλες πολιτικές, αξιοποιώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις και προσφέροντας σχετικά κίνητρα στους παραγωγούς για εγκατάσταση συστημάτων εξοικονόμησης νερού κ.ο.κ. ενώ θα πρέπει να βελτιωθεί το δίκτυο μεταφοράς νερού που έχει υπερβολικές απώλειες.

3. Παράλληλα με την μείωση της ζήτησης νερού η Πολιτεία οφείλει, κατ' εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης Υδάτων, να εξασφαλίσει, με την σταδιακή κατασκευή έργων ταμίευσης νερού (π.χ. Φράγματα – ταμιευτήρες στο Μουζάκι, Πύλη, Νεοχωρίτη, Ενιπέα, Ελασσόνα, Πήλιο και άλλα μικρότερα έργα) με στόχο την μέγιστη δυνατή συγκέντρωση υδάτων για όλες τις χρήσεις (άρδευση, ύδρευση κ.λ.π.), οδηγώντας το ταχύτερο δυνατόν στην εξισορρόπηση του υδατικού ισοζυγίου και την σταδιακή εξάλειψη των καταστροφικών ελλειμάτων νερού, εξασφαλίζοντας πλήρη άρδευση στις πλημμελώς αρδευόμενες εκτάσεις.

4. Θεωρούμε αναγκαία την εκπόνηση ολοκληρωμένου εφαρμοστικού σχεδίου για όλα τα προβλεπόμενα έργα (ταμίευσης, μεταφοράς, αρδευτικά δίκτυα κ.λ.π.), τις αναγκαίες δράσεις και μέτρα (πολιτικές μείωσης της ζήτησης, εξοικονόμησης νερού, κ.ο.κ.), καθορισμό προτεραιοτήτων, προγραμματισμό πηγών χρηματοδότησης, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης κ.λ.π. Πρέπει να μπει ένα τέλος στις περιστασιακές και αυθαίρετες (συχνά πελατειακές) επιλογές υλοποίησης υδατικών έργων και να δοθεί στον τομέα αυτό η σημασία που του αρμόζει.

5. Τέλος προτείνουμε την βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου διαχείρισης υδάτων με την δημιουργία ενιαίου φορέα υδάτων με την συμμετοχή των χρηστών, στην βάση επιτυχημένων μοντέλων άλλων ευρωπαϊκών χωρών, που θα αντιμετωπίζει σφαιρικά τα προβλήματα, θα

δράσει συντονιστικά και θα αναβαθμίσει τις χαμηλές αποδόσεις υφισταμένων διοικητικών οργάνων (Δ/νσεις Υδάτων, ΤΟΕΒ, κ.α) κατά υδατικό διαμέρισμα, υπερβαίνοντας την διοικητική πολυδιάσπαση.

Όλες οι παραπάνω προτάσεις και θέσεις αποτελούν προϊόν μακρόχρονης συλλογικής επεξεργασίας από επιστήμονες και συλλογικά όργανα (ΠΕΔ Θεσσαλίας, ΤΕΕ/Κ-Δ Θεσσαλίας, ΓΕΩΤΕΕ/Κ.Ε, ΕΘΕΜ, κοινωνικοί φορείς κ.λ.π.), ενώ ταυτόχρονα είναι συμβατά με τις έως σήμερα διακηρύξεις της ΝΔ από την θέση της αντιπολίτευσης (π.χ. Αναπτυξιακό Συνέδριο, Λάρισα, 2017 και όχι μόνο).

Θεωρούμε ότι ωρίμασαν πλέον οι συνθήκες για μια γρήγορη φυγή προς τα εμπρός. Είναι η ώρα για την Θεσσαλία να αλλάξουμε μια ιστορική περίοδο, απελευθερώνοντας τις απεριόριστες δυνατότητες της στον πρωτογενή και στον ενεργειακό τομέα. Εάν όμως και πάλι οι προτάσεις αυτές αγνοηθούν από την κυβέρνηση, τα κόμματα και την κεντρική διοίκηση, το παραγωγικό και οικολογικό μέλλον της Θεσσαλίας θα βρεθεί μπροστά σε μεγάλους κινδύνους και αβεβαιότητες.

* **Σημείωση**

Εκτός του εγκαταλειμμένου έργου του φράγματος Συκιάς, ως γνωστόν επί του Άνω ρου του Αχελώου υπάρχει και το ΥΗΕ Μεσοχώρας. Πρόκειται για έργο της ΔΕΗ το οποίο δεν σχετίζεται με τις υποδομές για μεταφορά υδάτων στο Θεσσαλικό Υδατικό Διαμέρισμα.

Το ΥΗΕ Μεσοχώρας, στο οποίο η ΔΕΗ δαπάνησε έως σήμερα πάνω από 500 εκατ. ευρώ, έχει ήδη ολοκληρωθεί και εκ νέου αδειοδοτηθεί (2017), δυστυχώς όμως - για διάφορους λόγους - έχει ακόμη μακρύ δρόμο έως την λειτουργία του.

Είναι απολύτως αναγκαίο να προσδιοριστούν άμεσα με πολιτικές αποφάσεις (Βουλή) δίκαιες τιμές αποζημίωσης των δικαιούχων (κατοίκων και ιδιοκτητών), κάτι που αφενός θα βοηθήσει στην υπέρβαση της καχυποψίας και των αντιδράσεων από τους κατοίκους, αφετέρου θα μειώσει δραστικά το χρονικό διάστημα έως την λειτουργία του έργου, με σημαντικά οικονομικά οφέλη για την ΔΕΗ.

Νοέμβριος 2019

Ιωάννης Καλλές, Πρόεδρος Εταιρείας Θεσσαλικών Μελετών (ΕΘΕΜ)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΥΔΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΩΝ ΑΝΩ ΑΧΕΛΩΟΥ

Αναγνωστόπουλος Βασίλης, πρ. Νομάρχης Καρδίτσας

Αρχοντής Δημήτρης, πρ. Δήμαρχος Καρδίτσας

Γέμτος Φάνης, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Γκούμας Κώστας, πρ. Πρόεδρος ΓΕΩΤΕ/Κεντρικής Ελλάδας

Ζυγογιάννης Γιώργος, πρ. Πρόεδρος ΕΘΕΜ

Λάμπας Χρήστος, πρ. Δήμαρχος Τρικκαίων

Μπαρμπούτης Τάσος, ΔΣ ΕΘΕΜ, πρ. Γραμματέας ΤΕΕ/Κ-ΔΘεσσαλίας

Πατραμάνης Στέφανος, πρ. Νομάρχης Τρικάλων

Σκοτινιώτης Πάνος, πρ. Νομάρχης Μαγνησίας και πρ. Δήμαρχος Βόλου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το εγχείρημα της επανέναρξης τόσο των διαδικασιών τεχνικού σχεδιασμού του έργου, καθώς και της νέας περιβαλλοντικής αδειοδότησης όσο και στην συνέχεια των διαδικασιών που απαιτούνται για την εκτέλεση των τεχνικών έργων στη ΣΥΚΙΑ – ΣΗΡΑΓΓΑ είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο, δύσκολο και χρονοβόρο.

Αυτό σημαίνει ότι εάν δεν υπάρχει ένα καλά μελετημένο πλάνο ενεργειών, ώστε η νέα κυβέρνηση, να το θέσει το ταχύτερο δυνατόν σε εφαρμογή, είναι πολύ πιθανό να ζήσουμε άλλη μία χαμένη τετραετία, χωρίς μάλιστα να αποκλείσουμε και τον οριστικό ενταφιασμό των έργων.

Κατά την άποψή μας πρέπει να υπάρξουν συγκεκριμένες πολιτικές αποφάσεις σε συνδυασμό με έναν «οδικό χάρτη βημάτων» για ένα πλήθος διοικητικών ενεργειών, και του συντονισμού των αρμοδίων κυβερνητικών οργάνων, ώστε να υπερπηδηθούν εμπόδια, κάποια από τα οποία δημιουργήθηκαν εξ' αντικειμένου λόγω της πολυετούς εγκατάλειψης της υπόθεσης και κάποια άλλα που προέκυψαν από εμβόλιμες υπονομευτικές αποφάσεις της απελθούσας κυβέρνησης.

Ενδεικτικά αναφέρουμε :

1. Πολιτική απόφαση (ενδεχόμενα με νομοθετική διαδικασία) για την παραγωγή ενέργειας από την Συκιά προς τον ρου του Αχελώου αλλά και προς την ΛΑΠ Πηνειού (Μουζάκι) μέσω της υφιστάμενης σήραγγας, με το σύστημα άντλησης – ταμίευσης (υπάρχει σχετική προκαταρκτική μελέτη),. Επιλογή φορέα υλοποίησης των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής.
2. Εκπόνηση τεχνικής μελέτης για Συκιά (καθορισμός στάθμης επιφάνειας για προστασία Μονής Μυροφύλλου, κ.λ.π.), νέες περιβαλλοντικές μελέτες, αδειοδότηση (ΑΕΠΟ) κ.λ.π.
3. Τροποποιήσεις όλων των αναγκαίων θεσμικών εργαλείων με τα οποία η απελθούσα κυβέρνηση φρόντισε να θέσει ως εμπόδια για το μέλλον (Χωροταξικό, Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων, ΕΣΕΚ κ.λ.π.).
4. Διαβούλευση και προσαρμογή στις απαιτήσεις της απόφασης του ΣΤΕ αριθμός 26/2014, σαφής προσδιορισμός του νέου σχεδίου αξιοποίησης των υδάτων του Αχελώου, τεκμηρίωση της έννοιας του

«δημοσίου συμφέροντος» για τους σκοπούς των έργων, τεκμηρίωση της οικολογικής βιωσιμότητας, κ.ο.κ.

5. Διερεύνηση πηγών και εργαλείων χρηματοδότησης, μελέτες βιωσιμότητας, κ.λ.π.